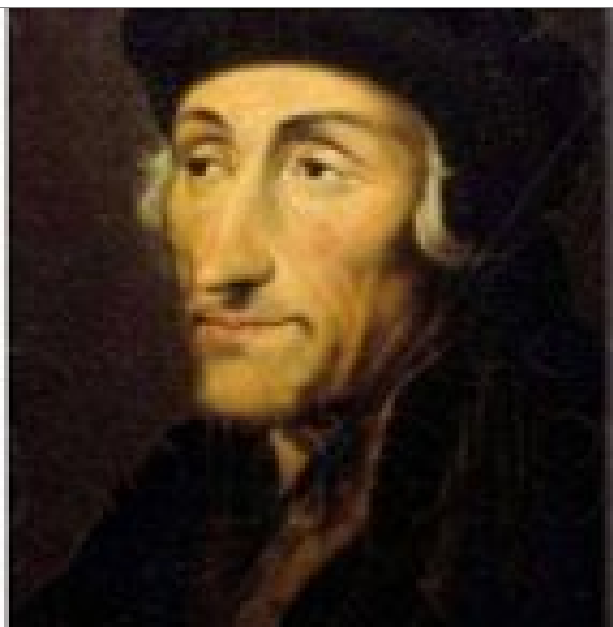

Erasme i Cristòfor Colom

Autor: Joan Cassola i Coenders

Data de publicació: 15-07-2016

A la seva ponència del 15è Simposi d'Arenys de Munt, En Joan Cassola confronta un retrat d'En Cristòfor Colom, pintat per En Berruguete, amb un de l'Erasme de Rotterdam, confegit per En Holbein el Jove, i n'extreu curioses semblances.

Hola, bon dia.

No sóc investigador. En tot cas, sóc un lector pacient i curiós. Si sóc aquí, és per l'amabilitat d'en Bilbeny. El que diré seran només unes quantes frases. Ja em perdonareu si les trobeu malgirbades. De totes maneres, com que m'han col·locat entre els que en saben, tinc l'excusa per ser breu.

Potser que em presenti, perquè no em coneix ningú, ja que és la primera vegada que parlo aquí. Em presento, doncs. Vaig néixer el 51, vaig passar per tres escoles: l'alemanya, la franquista i la catalana (o el que, d'aquesta, en quedava). Tres visions del món. Els meus pares ens feien viatjar per països propers. Mentrestant, jo anava copsant que a tot arreu la gent de fora era més tranquil·la que els catalans. Sabien viure millor. Vaig estudiar la carrera d'econòmiques i vaig tenir clar que l'emprenyament dels catalans estava directament relacionat amb els fets econòmics.

Després, vaig marxar de Barcelona i em vaig instal·lar al Pirineu, on he fet, sobretot, de fuster, entre d'altres activitats, com ara la d'alpinisme d'alt nivell. Aquesta darrera activitat l'esmento perquè va ser cabdal per fer net de tota la meua brossa mental.

Però "nel mezzo del cammin di nostra vita", que diria qui sabem, torno a la lectura, sobretot a la lectura històrica i també torno una mica a la lectura filosòfica. D'aquesta manera, vaig saber de l'existència de molts fets que estaven emmarcats en un relat que acceptava perquè no en tenia cap d'altre, però que, mirat des del meu país de naixença,

no contenia un conjunt coherent.

De cop i volta, aquest munt de fets només relacionats entre si per la cronologia es converteixen en coherents quan escolto el que es diu aquí. Els forats negres s'aclareixen i les peces encaixen. Per fi una eina útil per adobar avaries històriques!

Si la història d'Europa que pensa és, des d'en Copèrnic fins a en Derrida, un anar despullant-se de falsedats, aleshores potser seria ja hora de despullar-ne la nostra, d'història.

Feta aquesta escadussera presentació --que si més no servirà perquè entengueu la brevetat del que ve ara--, em proposo fer un comentari sobre un parell de retrats que varen cridar l'atenció d'aquest fuster aquí present.

Un dia, mentre estava llegint un article sobre l'Erasme on hi havia una reproducció d'un retrat seu pintat per En Holbein el Jove (qui, per cert, el va pintar moltes vegades al llarg de la seva vida), no sé per què que aquest retrat em va recordar el d'En Colom pintat per En Berruguet que havia vist en el llibre d'en Guillot. Potser perquè són pintures de la mateixa època, i, per tant, del mateix estil.

Vaig girar la imatge de l'Erasme i també vaig redreçar una mica la d'En Colom per poder-les comparar millor. Bé, jo no. Ho ha fet un conegut, més jove que jo, i evidentment, és ell qui és que ha fet aquesta composició.

El retrat de l'Erasme està pintat en la plenitud del savi, cap al 1516, amb cinquanta anys justos, el d'En Colom quan ja és un home molt vell (observeu els llavis i el cap inclinat cap avall, que he redreçat en la imatge); entre els dos quadres hi ha una distància d'una quinzena d'anys.

No seré jo qui parlaré aquí d'En Colom ni tampoc de l'Erasme. Sí que puc dir, però, que fins aquí arribo! És que les dues personalitats són les de dos dels fundadors de l'Europa moderna! L'Erasme ho és en allò espiritual, i En Colom, en allò material. En això s'assemblen, encara que en la resta són molt diferents. L'Erasme va ser un home prim i delicat. Sempre anava embolicat en abrics, capes i barrets perquè sempre tenia fred, i morí relativament jove. En canvi, En Colom va ser una força de la natura i d'una vida llarguíssima. Ara bé, a mesura que aquesta es va apagant, En Colom es va assemblant com més va a l'altra personalitat. I és que l'Erasme era un pensador agònic, fins que això el portà a la inacció (caldria estudiar més l'Erasme des de la política per saber-ne més, d'això). L'autoconsciència d'En Colom, a mesura que va avançant en la seva vellesa, la de la seva descomunal importància històrica avancen a la vegada acompanyats d'una profundíssima depressió personal. Erasme escriu el seu l'Elogi a la Fol·lia o l'Encomi de l'Estultícia cap el 1507-8 (encara que no es publica fins dos o tres anys més tard), quan En Colom fa dos anys que és mort.

L'Erasme ens és presentat avui a nosaltres com un nòrdic llunyà. Però, en realitat, va estar molt acostat a la nostra història. Va ser conseller del futur Carles V, escriví una petita obra per a la Catalina d'Aragó, conegué En Joan Lluís Vives... D'altra banda, tots els entesos estan d'acord que les tres obres que són L'Elogi de la Fol·lia, el Llätzer de Tormos i Don Quixot semblen tenir la mateixa bufada espiritual. I és clar, l'Erasme fou contemporani d'En Colom, de l'Alexandre VI, d'En Ferran Cortés, de tots els grans navegants de l'època i, finalment, també d'En Martí Luter. De tots aquests grans homes d'acció, uns quants d'ells Erasme els conegué personalment, però ell es dedicà, com el seu amic Tomàs Moro, a intentar mirar-s'ho tot, inclosos els transcendents efectes dels seus escrits, sota un referent moral que prové dels clàssics filosòfics i religiosos.

Moltes gràcies i bon 2014.

Joan Cassola